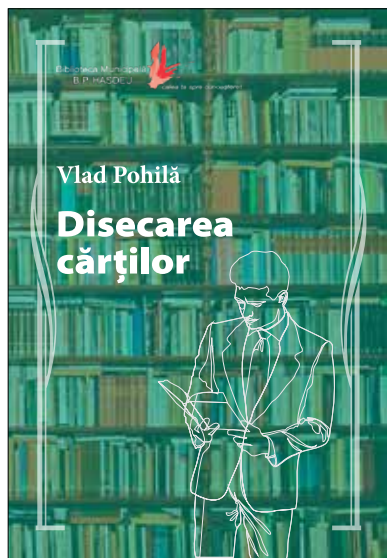

NU DOAR UN BIBLIOMAN

Dacă prin noțiunea de bibliofil se subînțelege omul care iubește și colecționează cărți, iar bibliomanul este cel cu o pasiune excesivă pentru ele, atunci persoana care nu doar exagerează în colecționarea lor, ci le și citește, devorându-le, în plus mai și analizându-le și consemnându-le, poate fi considerată un librofag, noțiune lipsă în dicționar, dar diferită de bibliofag, insectă care doar se hrănește cu hârtia cărților. Printre asemenea persoane se află și Vlad Pohilă care de aproape patru decenii a prins gustul „disecării” textelor, căci printre primele alese pentru a fi incluse în volumul său *Disecarea cărților: Recenzii, consemnări, prefețe, postfețe*, (editat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Chișinău, 2018, 382 pag.) este cel apărut la 30 iunie 1981 în buletinul informativ *Noutăți editoriale*. E vorba de o prezentare a culegerii de eseuri și comunicări dedicate lui Dimitrie Cantemir, cronică scrisă în virtutea obligațiunilor sale de serviciu, precum

mărturisește și autorul în propria prefață la volumul în cauză: „*Mă obliga atunci să le scriu exercițiul funcțiunii – postul de redactor-șef adjunct al buletinului Noutăți editoriale (...). Oricum, nu am scris decât despre cărți care îmi plăceau, mă impresionau, mă tulburau, mă uimeau*” (pag. 14). Textul cel mai proaspăt din volum este cronică la cartea lui Andrei Vartic *Purificarea istoriei din oglinda scenei* editată în 2016, consemnarea fiind publicată în revista *BiblioPolis*, nr. 4 din același an.

Culegerea de texte *Disecarea cărților* este structurată pe cinci compartimente: *La începuturi, Literatură artistică, Cartea științifică, Publicistică și Consemnări*, ea mai fiind suplimentată și cu patru anexe (indexuri de cărți și reviste, de nume de persoană, de nume geografice, de titluri de recenzii, consemnări, prefețe, postfețe), cu o suită de informații despre autor și cu câteva aprecieri. Dintre cele 12 texte alese pentru primul compartiment, nouă au fost publicate, firește, în *Noutăți editoriale*, celelalte în *Tinerimea Moldovei* (două) și *Viața satului* (una). E chiar dovada faptului că această îndeletnicire îl captivase și o făcea nu doar pentru a-și onora niște obligațiuni de serviciu. În majoritatea dintre ele e la vedere intenția autorului de a-și găsi propriul stil, de a evita șablonul, de a fi original și de a veni cu o nouă viziune în promovarea unei cărți sau a unui autor. Semnificativă în acest sens este prezentarea cărții *Căderea Parisului* de Ilya Ehrenburg, editată la Chișinău în vara anului 1981 și, precum precizează, cu admirație, autorul, „*cu participarea a încă unui mare maestru – a traducătorului Alexandru Cosmescu*”. Textul pornește într-un mod cu totul neobișnuit (*A fost odată...*), e un început de

poveste și cititorul, deprins că publicația respectivă conține doar niște informații seci despre tipărituri de tot felul, ajunge a fi, involuntar, captivul lecturii. Această trăsătură rar întâlnită la criticii literari și la diverși cronicari de carte autorul și-a păstrat-o până-n prezent, când are deja în urma sa sute și sute de asemenea texte. Printre ele sunt și recenziile unor cărți de poezie și proză, cele considerate un apănaj al criticilor literari de meserie, toate regăsindu-se în cel de-al doilea compartiment al volumului: cinci recenzii ale unor cărți de poezie și consemnările despre șase volume de proză. Printre cărțile de poezie care au avut norocul să fie „disecate” de scrupulosul și eruditul librofag Vlad Pohilă, toate publicate în revista *BiblioPolis* între anii 2004 – 2013, sunt și autori consacrați – Petru Zadnipru, Ion Vatamanu, Victor Teleucă, Aureliu Busuioc, Gheorghe Vodă, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Vasile Romanciuc, Leonida Lari, Leo Bordeianu, Iulian Filip și mulți alții – toți incluși în volumul antologic *Poezia acasă: Poeți contemporani din Basarabia* (Editura „Bibliotheca”, Târgoviște, 2003). Dar Vlad Pohilă nu ține morțiș să promoveze doar cărțile unor autori cu faimă, aproape „clasicizați”, ci are tentația descoperirii unor nume mai puțin vehiculate în presa literară și plăcerea încurajării unor tinere talente, dar și a unor autori afectați de complexul modestiei. O recenzie, model în acest sens, este și cea despre cartea de versuri satirice și umoristice a medicului Ion Răzlog *Ionică scriitorul stă de vorbă cu poporul*, editată în 2010 la Chișinău. La fel e și cronică *Poezia dorului de-acasă* despre volumul de debut *Ultima ninsoare* (Editura „Labirint”, Chișinău, 2013) semnat de Ala Tonu-Coșcodan. În consens cu spiritul său de observație, Vlad Pohilă nu poate să nu evidențieze și faptul că prezentarea artistică a volumului aparține designerului Valeriu Rusnac, iar coperta și câteva foi de grafică au fost

zămislite de magicianul îmblânzitor al culorilor, „maestrul româno-ceh Tudor Buzu, conaționalul nostru din Cehia”. Iar din cele șase texte despre cărțile de proză, doar trei au fost publicate în *BiblioPolis*, revistă diriguată de chiar autor încă din anul 2002, celelalte găsindu-și spații pentru lectură în alte reviste. Demnă de atenție este chiar prima recenzie apărută în *Literatura și Arta* tocmai în 1984, când autorul era la începuturile acestei îndeletniciri de cronicar literar. E vorba de volumul *Noaptea cu cai albi* de prozatorul bulgar Pavel Vejinov, versiunea moldovenească aparținându-i Tamarei Iacovlev-Moraru. Anume în această prezentare a unui roman tradus în limba băștinașilor dintre Nistru și Prut, iese în vileag la vârsta de doar 31 de ani calitățile sale remarcabile de lingvist și de erudit în materie de limbă și literatură, fiind vorba atât de cea română, cât și a celor din grupul limbilor slave. Persoanelor care, după aproape jumătate de secol de la publicarea recenziei, mai au probleme cu corectitudinea limbii române, în scris și în vorbire, le sunt recomandate lectura cronicii *Caii albi ai dorului bulgar pe pajiște moldavă*. Precum e lesne de observat, chiar titlul inspirat al recenziei dezvoltă în persoana sa un spirit poetic și nu doar un exeget remarcabil. Observațiile sale nu sunt ale unui Zoil oarecare, căci Vlad Pohilă mai întâi precizează că „(...) la cea mai atentă lectură a traducerii (...) ea ne prilejuiește desfătare. Dar, precum se spune, și soarele-i cu pete. Și nu că am căuta cu orice preț aceste pete în traducere – niște scăpări mai mult sau mai puțin importante. Observațiile noastre au mai curând rolul de sugestie pentru eventuala reeditare a Noptii cu cai albi” (pag. 58). Merită de menționat și cronică *20 de ani în Siberia* care este și subtitlul la cartea Aniței Nandriș-Cudla *Amintiri din viață*, un zguduitor volum de evocare al infernului îndurat de vrednica româncă din comuna Mahala de lângă

Cernăuți. Naratoarea, „împreună cu cei trei copii ai ei, alături de mii și mii de alți români și oameni de alte neamuri, „pedepsiți” de un regim criminal numai pentru că erau buni gospodari și pentru că își iubeau patria ocupată de veneticii de la Răsărit”(pag. 65), readuce în atenția noastră, pentru neuitare, crimele celor care promiteau întregii omeniri un „viitor luminos”. Și are perfectă dreptate Vlad Pohilă atunci când afirmă în finalul respectivei cronici, că „editarea unor cărți de genul celei cu amintiri din Siberia ale Aniței Nandriș-Cudla va scoate, fie și parțial, din nedreapta uitare numeroasele victime ale comunismului sovietic, nenumărații mucenici ai regimului de ocupație sovietică” (pag. 67). De la apariția în 1992 a acestei cărți la Editura „Humanitas” din București, într-adevăr, au mai văzut lumina tiparului și alte cărți-document de acest gen, precum ar fi cele semnate de V. Pirogan, C. Bobeică, M. Spânu-Cemârtan, B. Vasiliev, T. Popovici, E. Chele și ale altor martori oculari, supraviețuitori ai atrocităților regimului de ocupație sovietică. În aceeași cheie de adorație pentru carte și de îndrăgostit de literatura artistică sunt scrise și celelalte recenzii, atât despre romanul Verei Malev *Recviem pentru Maria*, un subiect incitant cu basarabeanca, celebră în perioada interbelică și interpretă de muzică clasică, Maria Cebotari, cât și despre valorosul volum, inedit în spațiul nostru literar *O antologie cronologică a aforismului românesc de pretutindeni* (Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 2005), lucrarea fiind alcătuită de Efm Tarlapan.

Al treilea compartiment din volum, cel mai consistent, cuprinde texte despre cărțile de profil științific și aici Vlad Pohilă demonstrează o capacitate uimitoare de a trezi interesul cititorului pentru acest gen de scriitură. Dat fiind atașamentul său pentru cărți, iar publicația diriguată de el fiind organul de presă al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, e de la sine înțeles că multe

din cronicile și consemnările alese pentru compartimentul în cauză sunt despre știința comunicării și, bineînțeles, despre cea mai plăcută cândva zăbavă a omului – lectura. E destul de menționat măcar unele titluri: *Tulburătoare spovedanie a unui cărturar* (despre volumul profesorului Dimitrie Poptămaș din Târgu-Mureș cu subtitlul *O viață printre oameni și cărți*, 2002), *Bibliotecile pot fi utile pentru cei mai triști ca noi* (despre volumul Lidiei Kulikovski *Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate*, 2004), *O șansă sigură pentru dănuirea noastră și O realizare de seamă pe tărâmul bibliologiei*, 2006 (despre două volume ale aceleiași Lidia Kulikovski), *Mai mult decât o bibliografie* (despre o carte dedicată revistei *Arhivele Basarabiei*, alcătuită pe parcursul a mai multor ani și publicată în 2006 de bibliograful Ion Șpac), *Trei tipărituri din vechea noastră cetate de scaun* (despre realizările din 2006 ale colegilor-bibliografi din Suceava, îndrumați de directorul Bibliotecii Bucovinei „I.G. Sbiera” profesorul Gabriel Cărăbuș), *Totul despre comunicare, de la a-rond până la zvon* (despre cartea *Dicționar de comunicare, mass-media și știința informării* semnată de Sultana Craia și publicată în 2008), *Fenomenul informațional pus în fața interdisciplinarității, transdisciplinarității și multidisciplinarității* (despre volumul *Scurtă introducere la o enciclopedie a informației*, 2010, de Ion Stoica), *Mișcarea culturală de la Biblioteca Municipală în retrovizorul lui Valeriu Rață* (despre cartea colegului său de la BiblioPolis *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu: cronici, consemnări și recenzii*, 2016) ș. a. Toate acestea sunt incluse în subcapitolul *Bibliologie*, după care urmează al doilea – *Filologie și alte științe* – care cuprinde încă 18 texte. Unele dintre ele puteau lesne să facă parte din compartimentul următor, *Publicistica*, dar acest amănunt este unul cu totul insignifiant și nu știrbește în niciun fel valoarea

cărții. Pentru a se convinge de acest lucru, e de ajuns ca cititorul să lectureze texte ca *Eminescu, din nou la Praga...*, în care Vlad Pohilă scrie despre apariția la Praga în anul 2000 a cărții *Mihai Eminescu în cultura cehă*, o ediție bilingvă – română și cehă – îngrijită de doi mari împătimiți de literatură română, „*dna prof. dr. Libuše Valentová, șefa Catedrei de filologie română de la Universitatea Carolină, și dr. Jiří Našinec, un laborios cercetător al literaturii române, în plus, cel mai fecund traducător de literatură română (inclusiv din Republica Moldova)*”. La 7 februarie 2002, când Vlad Pohilă redacta textul respectiv și-l publica în revista *Țara*, J. Našinec, într-adevăr, tradusese deja din proza lui A. Busuioc și Vl. Beșleagă, ulterior apărând în limba cehă și creațiile lui Iulian Ciocan, N. Rusu, D. Crudu, Gh. Postolache ș. a. Tot la Praga, cu susținerea acestor doi promotori în Cehia ai literaturii române, apare în 2001 și *Dicționarul scriitorilor români*, o lucrare care „*depășește sub toate aspectele, din toate unghiurile de vedere, anvergura unei lucrări cu caracter publicitar, fiind de facto o onorabilă minieniclopedie a literaturii române de-a lungul a patru secole*”. Astfel, cel mai „bătrân” autor prezent în dicționar este Nicolae Olahus (1493 – 1568), iar printre cele 310 articole despre scriitori români, curente, reviste și noțiuni literare figurează și 39 de autori de literatură română din cel de-al doilea stat românesc. Informația despre aceștia a fost prezentată de doi literați de la Chișinău: *Vasile Gârneț și Vitalie Ciobanu – fondatori și editori ai „revistei tinerilor scriitori din R. Moldova Contrafort*” (pag. 170). Dat fiind că poliglotul Vlad Pohilă cunoaște și limba cehă, el a fost unicul dintre cititorii *Dicționarului* care a reușit să surprindă câteva prezentări ale unor autori basarabeni într-un fel cam nuanțat și ușor subiective. Astfel, autorul recenziei nu se sfiește să remarce „*cum este informat cititorul ceh despre unii literați basarabeni: dacă excese-*

le de complezențe amicale pot fi discutate, unele obiecții (considerate) critice sunt de-a binelea discutabile...” (pag. 172). El aduce și exemple (traduse din cehă în română) despre scriitorii ca I. Druță, L. Lari, Gr. Vieru, N. Dabija, E. Cioclea și alții. În acest sens Vlad Pohilă crede că „*lucrurile s-ar limpezi definitiv, dacă măcar unele articole din DSR s-ar tipări – cu acordul autorilor, evident – în vreo revistă literară, în traducere română. Nu numai pentru a se vedea într-o oglindă nouă, „din sticlă de Boemia”, cei interesați, dar și pentru a-și face mai mulți o imagine despre această experiență unică: modul de prezentare a scriitorilor noștri într-un alt univers cultural*” (pag. 174).

Autorul mai atrage atenția cititorului și asupra altui dicționar, fiind vorba de *Dicționarul avangardelor* (Editura Enciclopedică, ediția a 2-a, revăzută și adăugită, București, 2005, 743 pag.) și alcătuit de acad. Dan Grigorescu. Chiar de la titlul consemnării – *Un model de ținută enciclopedică în domeniu: Dicționarul avangardelor de acad. Dan Grigorescu* – este clară atitudinea autorului față de această „*carte uimitoare, sub mai multe aspecte, poate din chiar toate punctele de vedere. Impozantă. Frumoasă. Vastă. Densă. Rodul unei munci mișaloase și, probabil, de lungă durată a savantului...*” (pag. 220). Iar pentru a-și ilustra opinia că dicționarul „*este un vast îndrumar informativ-cognitiv, cu elemente clare de tratat științific (...), cu o rigurozitate a definițiilor, precizie, iar în multe cazuri – și cu un caracter exhaustiv al informațiilor oferite, cu o exuberanță, dar și cu o eleganță a expunerii, uneori cu alură estetică*” (pag. 225) el selectează din cuprinsul volumului un singur articol – cel despre marele Brâncuși – și-l inserează integral în consemnarea sa, publicată în revista *BiblioPolis*, nr. 3 din 2008.

Cu multă acribie se apleacă Vlad Pohilă și asupra volumului *Studii de morfologie a limbii române* (Editura Academiei Româ-

ne, București, 2005, 338 pag.) apărut la un an după ce autoarea, Mioara Avram, „a plecat pentru totdeauna dintre pământeni”, iar cartea „*devenită, fatalmente, ultima în impresionanta sa bibliografie*”. La fel e și analiza exhaustivă a cărții *Traducerea din perspectivă semiotică* (Editura „Cartdidact”, Chișinău, 2006, 266 pag.), semnată de Irina Condrea, profesor universitar, decan al Facultății de Litere a Universității de Stat din Moldova. Titlul consemnării sale pornește de la spusa poetului Ștefan Augustin Doinaș (1922 – 2002) despre acest domeniu de activitate literară: „*A traduce este dificil, dar nu și imposibil*”. Astfel, chiar în titlu – *Despre „dificil, dar nu și imposibil”: istorie, teorie, practică* – Vlad Pohilă esențializează ideea despre această valoroasă lucrare, iar despre actul și fenomenul traducerii el crede că „*numai Adam și Eva nu au avut nevoie de traducător!, - căci de la Turnul Babel încoace istoria oamenilor, a popoarelor, devine greu de conceput fără tălmăci, fără traduceri*” (pag. 190). În continuare autorul propune cititorului să caute și să se delecteze cu materialele din revistele *Transilvania* (Sibiu) și *Familia română* (Oradea), dar să savureze și din deliciae unor cărți, precum ar fi cele semnate de chimiștii Dumitru Batâr și Gheorghe Duca, de conferențiarul universitar lingvistul Anatol Lența ș. a.

Compartimentul *Publicistică* include nouă texte, iar aria preocupărilor sale rămâne a fi, oricum, aceleași cărți pe care autorul le prezintă, „disecându-le”, cu miga și scrupulozitatea de odinioară. Îndemnul său la lectură e justificat, firește, și de valoarea lucrărilor consemnate, printre ele înscriindu-se și *Jurnal de lagăr liber* de Corneliu Florea (Editura „Nord” din Aarhus, Danemarca, 1989), despre care prefațatorul volumului, dl Florian Dubaș, notează că „*este o carte ce neapărat, cât mai grabnic, trebuie citită*”, și volumul *A fi* de Efim Josanu (Editura „Litera”, Chișinău, 2004, 360 pag.), considerată de recenzent drept „o

carte complexă, densă, zvâcnind de gânduri sclipitoare și fraze meșteșugite, ce-ți fac să surâdă și ochii, și inima chiar” (pag. 259), și, ca o continuare a ideilor trasate în acest volum, cartea de eseuri *Blestemul de a fi*, semnată de ziaristul, eseistul și cronicarul Constantin Tănase (1949 – 2014). Regretatul om de cultură este considerat, pe bună dreptate și nu doar de Vlad Pohilă, drept un „*publicist, om al Cetății într-o societate în care atâtea se fac altfel decât și-ar dori-o omul de bună-credință sau, pur și simplu, un om cu judecata sănătoasă...*”, lucrarea în cauză văzând lumina tiparului la aceeași Editură „Litera” în 2009 și având subtitlul *Cronici basarabene*. Se înscrie strălucit în acest șir de lucrări și volumul de publicistică semnat de economistul și publicistul, omul de stat și de cultură Vasile Șoimaru *Căderea comuniștilor* (Editura „Prometeu”, Chișinău, 2010, 160 pag.), autorul cărții fiind prezentat de Vlad Pohilă ca un „*om al atitudinii treze, demne și militante, un caracter greu de influențat sau de remodelat după rețetele celor care vor să ne știe o turmă într-o stână (...), un suflet sensibil și receptiv la bucuriile și durerile celorlalți...*” (par. 279). Această consemnare este urmată de alta, una complexă, amănunțită, nuanțată, în vizorul recenzentului aflându-se volumul *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare* (Editura „Balacron”, Chișinău, prima ediție, 2012 și a doua ediție, 2013), lucrare coordonată de același Vasile Șoimaru, la care au mai colaborat Iosif Niculescu (1914 – 2013), Roxana Iorgulescu-Brandabur, Gheorghe Pârlea. Laitmotivul ei este omagierea ostașilor români căzuți în cel de-al Doilea Război Mondial și îngropați de-a valma, fără cruce și slujbă bisericească, în speranța că cei aburcați la conducerea statului român se vor sensibiliza și vor proceda la fel ca liderii din celelalte țări implicate în război: Germania, Italia, Ungaria, Slovacia... „*lată, așadar, cum o carte, remarcă Vlad Pohilă, modestă ca volum, dar*

mare ca demers, cu o deosebită forță emoțională a fost în stare să răscolească amintiri, sentimente, trăiri... A răvășit memoria colectivă, a trezit conștiințe, a făcut să bată în retragere amnezia de care voiesc să ne vadă contaminați neprietenii..." (pag. 294). Și este firească, pe înțelesul oricui, concluzia trasă de recenzent în urma lecturii acestei lucrări în stare să trezească din somnul cel de moarte sentimentul de apartenență la neamul românesc: „Nu vom permite nimănui să ne scrie istoria după bunul lor plac; nu vom accepta să decidă pentru noi alții – străinii – cine ne sunt eroii și cine ne sunt trădătorii și călăii; cine-s prietenii și cine-s adversarii noștri; pe cine să iubim, să venerăm, să cinstim și pe cine să trecem cu vederea sau să-i trecem chiar la groapa de gunoi a istoriei” (pag. 297).

Iar dintre cele nouă texte al ultimului compartiment *Consemnări* (al cărui titlu e cam superficial, deoarece multe din textele anterioare pot fi, la fel, considerate drept niște consemnări) ar fi de menționat cronică la cartea domnului conferențiar universitar, dr. Nicolae Cojocaru *Să știm mai mult despre nemți* (Editura „Universul”, Chișinău, 2016, 304 pag.), consemnarea volumului *Țăplești. File din istoria satului și a bisericii* (Editura „Labirint”, Chișinău, 2016, 68 pag.), prefața *Cel mai durabil monument al satului Șoimărești* la volumul *Satul Șoimărești: cinci veacuri de existență demnă* (Editura „Prometeu”, Chișinău, 2006, 308 pag.) semnat de foștii pedagogi ai școlii din sat Vasile și Agripina Preutu.

E de remarcat că la apariția acestei monografii și-a dat concursul prin acțiuni de coordonare și editare a ei același neobosit om de cultură Vasile Șoimar. Evident, nu mai puțin interesantă e și prezentarea cărții semnată de Antoaneta Ralian *Amintirile unei nonagenare. Călătoriile mele, scriitorii mei* (Editura „Humanitas”, București, 2014, 190 pag.), dar și cea despre volumul *Al cui este acest pământ?* (Editura „Litera”, Chișinău, 2005) scris de basarabeanul Andrei Martiniu, autor care nu a mai reușit să-și vadă satul natal Ștefănești din județul Cetatea Albă după ce, ascunzându-se de sovietici, în 1944 s-a refugiat în Țară.

Pe cât de captivante și interesante sunt consemnările, recenziile, prefețele și postfețele din volumul în cauză, la fel de impresionante sunt și trei pagini din *curriculum vitae* al autorului care merită a nu fi trecute cu vederea. Ele reflectă succint o viață de om dedicată cuvântului în general și limbii române în particular. Devotamentul său pentru acest domeniu este apreciat chiar și de savanți, cercetători, profesori, deși, modest din fire, Vlad Pohilă nu a insistat să obțină titluri și grade științifice, pe care le merită cu prisosință. Iar ca un certificat care demonstrează virtuțile sale în domeniul lingvistic și literar, dar și în „*ipostaza de cultivator al fascinantei, dar și dificilei specii publicistice*” pe lângă celelalte lucrări ale sale își are locul binemeritat și recentul volum *Disecarea cărților*.

Nicolae RUSU

ARHITECTURA CERNĂUȘILOR: CĂLDURĂ ROMÂNEASCĂ, SOBRIETATE AUSTRIACĂ

I. După toate aparențele, este un prim album masiv, mai cuprinzător și variat cu pretenții de a se prezenta drept unul exhaustiv, cel puțin pentru perioada pe care s-au angajat autorii și alcătuitoarii să

ne-o ofere începând cu anul 1860, adică de când Bucovina s-a desprins din strânsoarea administrativă a Galiției, devenind o unitate teritorială separată în cadrul Imperiului Habsburgic, și până la ocuparea